

GENERALUL IACOB ZADIK ÎN BUCOVINA (III)

ION FILIPCIUC

General Iacob Zadik in der Bukowina (III)

(Zusammenfassung)*

Der Text, den wir hier zum ersten Mal veröffentlichen, ist ein auf Kohlepapier maschinengeschriebenes Manuskript, im A4-Format (29,5 x 21,0 cm). Es hat 12 Seiten, hat die Signatur „Mss. 470“ und befindet sich im Archiv des Nationalen Militärischen Museums in Bukarest. Das Manuskript trägt rechts oben einen rechteckigen Stempel mit dem Text „Schenkung Dr. Ioan Zadik“ und einen ovalen Stempel mit dem Text „Bibliothek des Militärischen Zentralmuseums“. Die Orthographie des Textes wurde genau behalten und die Ergänzungen in Klammern gesetzt.

Dr. Ion Zadik hat noch zwei Beiträge zum selben Thema verfasst, ohne das Datum und den Ort zu vermerken. Diese Beiträge enthalten mehrere Einzelheiten über das Leben und die Laufbahn des Generals Iacob Zadik und ihre Titel lauten: *General Iacob Zadik und die Wiederkehr der Bukowina zu Rumänien* (in „Analele Bucovinei“, Rădăuți–București, V. Jahrgang, Nr. 1(10) [Januar–Juni] 1998, S. 21–29) und *Die rumänische Armee in Pokutien* (in „Analele Bucovinei“, Rădăuți – București, V. Jahrgang, Nr. 2 (11) [Juli–Dezember] 1998, S. 367–368).

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bukowina, General Iacob Zadik, Manuskript, rumänische Armee, Vereinigung der Bukowina

Textul pe care îl publicăm¹, pentru prima oară, aici, este un manuscris dactilografiat, copie sub indigo, pe hârtie de format A4 (29,5 x 21,0 cm), 12 pagini, înregistrat „Mss. 470“, păstrat în Arhiva Muzeului Militar Național din București, cu ștampila dreptunghiulară „Donația dr. Ioan Zadik” și ștampila ovală „Biblioteca Muzeului Militar Central”, în dreapta sus. În transcriere, am păstrat ortografia textului, cu câteva completări marcate prin croșete [...].

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

¹ Text stabilit de Ion Filipciuc. Revizia aparține redacției „Analelor Bucovinei”.

Ion Filipciuc

De menționat că dr. Ion Zadik a mai alcătuit încă două materiale cu același subiect, fără a fi precizat data și locul redactării, cu mai multe amănunte despre viața și cariera generalului Iacob Zadik, intitulate: *Generalul Iacob Zadik și revenirea Bucovinei la România*, publicat în „Analele Bucovinei”, Rădăuți – București, anul V, nr. 1(10) [ianuarie–iunie] 1998, p. 21–29, și *Armata română în Pocuția*, „Analele Bucovinei”, Rădăuți – București, anul V, nr. 2 (11) [iulie–decembrie] 1998, p. 367–368.

Retrospectiva „Unirea Bucovinei” și ostașii români București, noiembrie, 1982

Moto: *„Ostașii români au afirmat, de fapt, o cârmuire românească în Bucovina. Cetățeni ai Bucovinei, puneți pe drapelele regimentelor coroana făcută din cea mai frumoasă floare – recunoștința voastră.”*

(Ion Nistor, 11 noiembrie 1919)

Evoluția operațiunilor de pe fronturile de luptă, din septembrie 1918, prefigura apropierea finalului războiului mondial. În Franța, repetatele ofensive masive germane se izbeau de zidul inexpugnabil edificat de forțele Antantei pe Marne. Armatele franco-britanico-americane, puternic regrupate, trecând la o mare contraofensivă, au zdrobit rezistența inamică, reușind să rupă aliniamentul de pe Somme și să procedeze, apoi, la escaladarea liniei fortificate Siegfried. În nordul Italiei, diviziile austro-ungare nu mai puteau face față presiunilor trupelor italiene, premergătoare victoriei decisive de la Vittorio-Veneto.

Armata franceză de Orient, după ce străpunsese frontul din Balcani la Dobropolje și obligase Bulgaria să semneze capitularea, înainta spre Dunăre, având drept obiective eliberarea Serbiei și, în altă direcție, atacarea trupelor germane din Muntenia. Marile unități engleze din Armata de Orient se îndreptau spre Adrianopol, cu misiunea să oblige Turcia a solicita armistițiul.

În ansamblu, armatele aliate, asigurându-și superioritatea inițiativei, au constrâns forțele Puterilor Centrale să adopte tactica defensivă, cu replieri tot mai precipitate.

Prin Pacea de la Brest-Litovsk – 3 martie 1918 –, dintre Rusia leninistă și Puterile Centrale, Frontul de Est se lichidase; trupele austriece, în parte, se dislocaseră pe frontul italian, iar cele rusești, spre Est. Bucovina – care fusese afectată serios de acest ultim aliniament, ca și anterior de două fronturi, fiind de trei ori ocupată de ruși, de trei ori reocupată de austrieци (1914–1917) – [își] recăpătase, aparent, liniștea. Administrația austriacă, care pierdea progresiv controlul, în

culmea disperării, instaurase, totuși, un regim dictatorial dintre cele mai absolutiste, jandarmii putând dispune arestări și pedepse capitale fără judecată.

Pentru ilustrare, reproducem dintr-un interviu luat generalului Iacob Zadik în 1935: „Ai auzit de colonelul Fischer? A fost șeful de neagră pomină a [I] jandarmeriei în Bucovina. Numele lui s-a șoptit cu groază în toate casele de peste Molna. Spânzurătorile lui au legănat, în lungul drumurilor, trupurile române. Ei bine, această figură sinistră n-a crezut să-și servească un glonț, atunci când a văzut că totul e pierdut. Mi-a predat sabia și s-a pus la dispoziția mea”.

Unitățile militare austriece, intrate în panică, se dispersau pe grupe, angajându-se în retrageri dezorganizate spre vest și nord. Unele, metamorfozate în bande huliganice, recurgeau la acte banditești. Conjugate cu alte șleahțe de răufăcători, au împânzit întregul ținut, trecând la terorism, jafuri, atacuri prin orașe, sate și drumul mare. În atmosfera anarhică generalizată, s-a ivit inițiativa, laudabilă, a înjghebării gărzilor cetățenești în câteva localități, care au activat benefic, evident, fără eficiență, în ansamblu, până la sosirea trupelor române.

Către mijlocul lui octombrie 1918, victoria definitivă a aliaților bătând la ușă, prăbușirea Imperiului Habsburgic devenise o certitudine. Consecința logică consta în dezmembrarea-i totală. Națiunile interesate – din conglomeratul lui – începuseră să se agite. Legătura dintre Viena și Cernăuți nu mai funcționa.

Mișcarea românească străbătea, atunci, clipe de criză. Marii români erau absenți din Cernăuți, Iancu Flondor, urmărit de siguranța austriacă, stătea ascuns la Storojineț; Ion Nistor era refugiat la Chișinău.

Dar iată, în momentul crucial de extremă încordare, a intervenit academicianul Sextil Pușcariu, parcă anume reîntors, cu câțva timp înainte, de pe frontul austro-italian la catedra sa universitară din Cernăuți. Instantaneu, cutezător, [și-]a alertat colegii și cunoscuții, care, mobilizați în consfătuiri clandestine, în casele dr. Bodea și Alex. Hurmuzachi, au decis propulsarea unei viguroase acțiuni gazetărești, concretizată prin apariția ziarului „Glasul Bucovinei”, la 22 octombrie [stil nou]. Primul număr, redactat integral de Sextil Pușcariu, într-un scăpărător stil patriotic, cu articolul *Ce vrem?*, a fost salutat frenetic de unanimitatea românească, fericită, și de majoritatea naționalităților conlocuitoare.

În paralel, s-a organizat venirea vajnicului Iancu Flondor la Cernăuți, succedată de reuniunea fulger a reprezentanților tuturor partidelor politice românești, care au convocat Marea Adunare, proclamată Constituantă, din 27 octombrie [1918], prezidată de părintele Bejan, președintele vechii Societăți pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina.

Adunarea Constituantă a hotărât Unirea Bucovinei cu celelalte țări românești, într-un singur stat național independent. S-a ales un consiliu de 50 de membri, care a delegat din sânul său un comitet executiv, în frunte cu Iancu Flondor, transformat apoi în guvern provizoriu al Bucovinei. Totodată – apreciindu-se enorma gravitate a stării de efervescență și imposibilitatea unei

Ion Filipciuc

acțiuni eficiente de redresare prin mijloace proprii –, s-a hotărât trimiterea aprigului Vasile Bodnărescu la Iași, pentru a solicita Guvernului Român ajutorul grabnic al armatei române. Prioritar, Iancu Flondor ceruse guvernatorului austriac Etdorf predarea administrației Bucovinei, dar a fost refuzat.

Câmpulungeni au inițiat trimiterea unei delegații la Fălticeni, pentru a înmâna o moțiune autorităților locale, privind solicitarea intervenției neîntârziată a armatei române. Orașul Fălticeni a rezervat solilor bucovineni o călduroasă și emoționantă manifestație de simpatie, în fruntea căreia se aflau primarul I. Tatos și generalul Ion Neculcea.

Statul român, receptiv la mesajul președintelui Iancu Flondor, a dispus, prompt, trimiterea Diviziei [a] 8-a și a altor unități [militare], sub comanda generalului Iacob Zadik. Ordinul telegrafic al Ministrului de Război, general Hârjeu, din cabinetul Marghiloman, purtând nr. 1, din 5 noiembrie, orele 18, stipula eliberarea, fără întârziere, a localităților Ițcani și Suceava, iar de aici, progresiv, a Bucovinei, urmând ca generalul Zadik să se pună în legătură cu Guvernul Național din Bucovina. În „Studii și materiale de istorie”, din 1958, Vasile Livianu menționează ordinul Guvernului Marghiloman de trimitere a trupelor române în Bucovina.

Pe fundalul înfiorătorului spectacol din Bucovina, se profila acum, predominant, nobila misiune a armatei române, învăluită în superba mantie a salvagădării, aducătoare de liniște și pace.

Dată nouă situație extremă, văzută prin perspectiva victoriei Antantei, conducerea României – invitată – a decis reluarea legăturilor inițiale cu aliații, în pofida Tratatului de pace separată cu Germania, de la București, din mai 1918, devenit ca atare caduc. De drept, nici nu intrase în vigoare, deoarece Regele refuzase să-l semneze. Consecutiv, guvernul Marghiloman a demisionat, în seara de 5 noiembrie, după expedierea ordinului de intrare a armatei române în Bucovina. Noul guvern s-a constituit de Generalul Coandă. Generalul Zadik, judecând situația, a dispus telefonic maiorului Anton Ionescu – comandantul Companiei 5 Grăniceri, aflată pe graniță – să elibereze, chiar în acea noapte [de] 5/6 noiembrie [1918], Ițcanii și Suceava. După un marș forțat, cu anihilarea unor ușoare rezistențe, la orele 5 dimineața, grănicerii au intrat în Suceava. Prealabil, se eliberase Ițcani. Tot în noaptea [de] 5/6 noiembrie, comandantul Diviziei a lansat ordinul de efectuare a mobilizării, în zilele de 6 și 7 noiembrie. S-a transmis, apoi, unităților ordinul de operații, care stabilea formarea a trei detașamente: Dragoș, Suceava, Alexandru cel Bun și a sectoarelor de acțiune.

În zorii zilei de 8 noiembrie 1918, detașamentele pline de însuflețire, comandate de generalii Ion Neculcea, Aristide Lecca, col. D. Gheorghiu, având[u-l] în frunte pe generalul Zadik, au descălecat pe teritoriul Țării de Sus [a Fagilor], prin punctele de frontieră Mihăileni, Burdujeni, Cornu Luncii, în atingerea obiectivelor. Avioane, zburând deasupra încântătoarelor meleaguri

bucovinene, au aruncat proclamația generalului Zadik: „Răspunzând la chemarea Consiliului Național Bucovinean, armata română a pășit pe pământul marelui Voievod Ștefan pentru a ocroti viața, avutul și libertatea locuitorilor [...]”.

N. Iorga, în „Neamul românesc”, 1917–1918, scria: „Generalul Zadik a publicat o frumoasă proclamație către Bucovina”. Ziarul „Neamul românesc”, din 8 noiembrie, a înserat articolul Neamul românesc, de N. Iorga: „Ostașii români sunt în Bucovina neamului românesc. În fruntea lor, pare că plutește umbra marelui Domn, care de un veac era rob al străinului pe pământul celei mai drepte și vechi moșteniri a lui. Moldova lui Ștefan cel Mare e astăzi întregită”.

„Glasul Bucovinei” a salutat sosirea armatei române: „Bine ați venit! În mormântul său, s-a deșteptat voievodul, după 500 de ani, chinuit de visuri urâte de mai bine de un veac. L-au trezit tropote de cai, pe care le-a recunoscut. Vin arcașii mei. Armatele române au intrat în Bucovina... Umbra lui Ștefan binecuvântează poporul său...”

Postul de comandă al trupelor noastre s-a mutat la Suceava. Generalul comandant, statul major și ostașii au fost întâmpinați cu ovații și flori de cetățeni și inimosul primar, dr. Eusebie Popovici. În *Albumul Cetății de Scaun*, din 1913–1924, generalul a consemnat, la 8 noiembrie: „Aici încetează dominația habsburgică. Fini[t] Austria [!]”.

La trecerea prin Ițcani, [la data de] 8 noiembrie, generalul Zadik s-a întâlnit cu reprezentanții Consiliului Național [Român], dr. Gheorghian și Aurel Popescu, veniți cu mesajul președintelui Iancu Flondor, de chemare imediată a armatei române. Ambii erau travestiți în haine zdrențuite, pentru a evita suspiciunile anarhiștilor care controlau traseul Cernăuți–Ițcani. Aspectul lor, însă, neprezentând încredere, organele militare de la comandament i-au reținut. Insistențele depuse au condus la primirea lor de general, sub supraveghere. Pe moment, dr. Gheorghian și-a sfâșiat gulerul, iar generalul, intuind că se găsește în fața unui mistificator sau nebun, era gata să dea ordine în consecință, când „nebul” desface, din gulerul rupt, scrisoarea președintelui (Din „Universul literar”, 1930). După îmbrățișarea emoționantă, au fost invitați de general să-l însoțească pe parcursul înaintării trupelor.

Marșul detașamentelor a decurs normal, fără vărsare de sânge, bubuit de tunuri sau păcănit de mitraliere. Pretutindeni, în orașe, comune, sate, oștenii români s-au bucurat de primiri călduroase și impresionante manifestări de simpatie. Ofițerii români din fosta armată austriacă, cu drapele tricolore și flori, întâmpinau coloanele și solicitau alăturarea lor la patrioticele acțiuni eliberatoare.

La 10 noiembrie, seara, trupele atinseseră o linie la sud de Prut, grupându-se pe trei direcții spre Cernăuți. A doua zi, 11 noiembrie, Detașamentul „Alexandru cel Bun” a trecut la nord de Prut, iar Detașamentul „Suceava”, la marginea de sud-vest de Cernăuți. Detașamentul „Dragoș”, la orele 14, a intrat triumfător în Cernăuți. Piața Unirii clocotea de uralele mulțimii. Consiliul Național [i-]Ja

Ion Filipciuc

întâmpinat aclamând pe generalul Zadik, colonelul Rovinaru, ofițerii Statului Major și unitățile detașamentului. Generalul este ridicat pe brațe de ofițerii români din fosta armată austriacă și purtat în alai. În atmosfera sărbătorească, dar tensionată, datorită derulării operați[uni]lor trupelor, la Palatul Național s-a desfășurat recepția oficială omagială a generalului Zadik – reprezentantul României – de către președintele Iancu Flondor, reprezentantul Bucovinei.

Iancu Flondor a spus: „Domnule General, ca președinte al Consiliului Național, beneventez falnica oaste română la intrarea ei în Bucovina. Suntem pe cale să întregim iarăși moștenirea marelui Domn Ștefan – România Mare... Dați-mi voie să vă beneventez, așa cum o fac doi frați iubitori, care, după o lungă și dureroasă despărțire, se întâlnesc. O fac deschizând brațele, strângându-vă la piept...”

Jur împrejur, ochii lăcrămau.

Generalul a răspuns: „În urma dorinței Consiliului Național al Bucovinei, Țara României a adus ajutorul armatei pentru ca liniștea acestei țări să nu fie turburată. Aduc salutul cu iubire frățească, pot spune iubire de mamă, al României libere... Pentru despărțirea Bucovinei a trebuit să curgă sânge și să cadă un cap de Domn, pentru reîmpreunarea ei, n-a curs niciun pic de sânge...”

Îmbrățișarea celor doi mari demnitari a fost clipa celei mai mari înălțări sufletești. O adevărată ambianță năpădită de explozii emoționale. Ziua de renaștere și triumf a Bucovinei libere.

Domnitorul Grigore Ghica a ispășit cu viața împotrivirea categorică, pornită din înaltele sale prerogative, la odiosul târg al vânzării Bucovinei (atunci Cordonul) către austrieci, de generalul rus Rumiantzow, cu o tabacheră de aur și 500 de galbeni. Tranzacție întărită de Sublima Poartă pe preț de 15 012 piaștri și 20 [de] parale.

Pentru continuarea operațiilor, prin derogare de la prohibițiunea din armistițiul semnat la Compiègne, la 11 noiembrie, comandamentul trupelor a primit dezlegare din partea generalului Prezan – șeful Marelui Stat Major. Astfel, eliberarea s-a întins până la Nistru, desăvârșindu-se efectiv pe întreaga Bucovină, în hotarele ei istorice. Unități austriece din 2–3 regimente, sub comanda arhiduceului Wilhelm, care staționaseră la Cernăuți și în sectorul nordic – pentru a evita un eventual impact cu armata română –, s-au retras dezorganizat spre Galiția. N. Iorga, în *Însemnări*, a notat: „A fost prins arhiducele Wilhelm, care la Cernăuți complota să se facă rege al Galiției. Secretarul lui Nistor îmi spune că Wilhelm de Austria, închis la Căldărușani, e un tânăr de vreo 20 de ani, sfios și fără calitate.”

Prin completarea unităților, au mai descins în Bucovina comandanții de brigadă general Alexandru Văitoianu și coloneii Nicolae Samsonovici, Petre Cănciulescu, Liciu, A. Lupașcu, Polțer. Evenimentele evaluate au demonstrat în profunzime comportamentul pilduitor, ținuta majestoasă, disciplina impecabilă a străluciților ostași. Conduși cu tact și luciditate de ofițeri distinși, au reușit să-și

impună autoritatea, apropiindu-se de sufletul localnicilor. Sub scutul soldatului român, s-a putut susține – în toată libertatea – voința de a trăi o viață rațională. Meritul a revenit ostașilor români. Ei s-au făcut cunoscuți, pe aceste plaiuri fermecătoare, nu atât prin faptele de arme ce-i acoperise[ră] de lauri la Oituz – fiindcă aici n-au avut de luptat cu un inamic –, cât prin mijloace pașnice. Au mânuit, drept arme, sublime acte de înfrățire, de lămurire a condițiilor de amalgamare a umanismului cu sentimentele patriotice a[le] tuturor minorităților etnice, în vederea realizării numitorului comun indispensabil gingașului proces unificator. Armata a promovat o nouă viață, de regenerare și reînflorire pe tot cuprinsul ținutului. Un impuls deosebit s-a resimțit, binefăcător, și pe teren social-cultural. S-a acordat o atenție specială studențimii, delegați ai armatei participând activ la întrunirile ei. Cu un tren special organizat de armată, studenții au întreprins un turneu instructiv și de înfrățire în toată România Mare. Cercul studentesc „Arboroasa”, în semn de recunoștință, l-a numit pe generalul Zadik „membru onorar”.

Declarațiile și amintirile conducătorilor implicați în monumentală operă constituie elocvente piese documentare, fundamentale pentru statuarea veridicității istorice. Realitatea a evidențiat excelent caracterul eliberator, conținând elementele lui specifice. Veridicul s-a impus cu forța magică a combaterii irealului.

Generalul Zadik, animat de trainice simțăminte, a consacrat și o intensivă activitate pe eșichierul politic-național, militând asiduu, alături de Iancu Flondor, Sextil Pușcariu, de ceilalți luptători băștinași, de masele populare, la pregătirea și organizarea Congresului General al Unirii. Relații de excepție statornicise cu înfocatul patriot Ion Nistor, reîntors din pribegie la 23 noiembrie, împreună cu ceilalți bucovineni refugiați.

Memorabila ședință a Congresului, „chemată să întoarcă destinul unui neam”, scria prof. Marmeliuc, a avut loc la 28 noiembrie 1918, în impunătoarea Sală Sinodală, de marmură albă, a Palatului Mitropolitan. Au participat membrii guvernului provizoriu, membrii Consiliului Național, în frunte cu părintele Bejan, Iancu Flondor, Ion Nistor, părintele Gh. Șandru, generalul Iacob Zadik, înconjurat de ofițerii comandamentului, ofițerii bucovineni, Mitropolitul de Repta, în mijlocul clerului, reprezentanții administrației de stat, delegații țărănimii, delegații muncitorimii. Dintre naționalitățile conlocuitoare, erau prezenți polonii, germanii și un grup de ucraineni.

Părintele Bejan, apoteozând ziua dreptății, [i-]a salutat pe reprezentanții vitezei armate române, ce a întins o mână de ajutor în clipele de cea mai grea cumpănă, a salutat întreaga asistență, după care a propus ca președinte al Congresului pe Iancu Flondor și secretar, pe Radu Sbiera.

Următor expunerilor epocale pronunțate de președintele Iancu Flondor și academicianul Ion Nistor, într-un entuziasm delirant, membrii Congresului, în unanimitate, au ratificat hotărârea de unire luată de Constituanta din 27 octombrie

1918 și au votat Unirea Bucovinei cu Patria Mamă. Din cutremurătoarea *Rezoluțiune* a Congresului, reproducem un alineat evocator al îndurărilor bucovinenilor în seculara asupra austriacă: „În scurgere de 144 ani, bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate câmpurile de bătălie din Europa, sub steag străin, pentru menținerea și mărirea asupritorilor lor și ei, drept răsplată, aveau să îndure izgonirea limbii din viața publică, din școală, din biserică; [...] prin strâmbătăți și persecuții, se căuta înstrăinarea firii și învrăjbirea cu celelalte neamuri, cu care voia să trăiască ca frate; poporul băștinaș a fost despoiat în mare parte de vechea moștenire...”.

Unirea a fost legiferată prin Decretul din 18 decembrie 1918, dat în București, și pecetluită, pe plan internațional, de Tratatul de Pace încheiat la Saint Germain, în 10 septembrie 1919, semnat de România la 9 decembrie 1919. Conform *Micului dicționar enciclopedic*, ediția a II-a, 1978, „în 1940, [însă], partea de nord a Bucovinei a intrat în componența U. R. S. S.”

Partea de sud a Bucovinei, reprezentată prin vastul județ Suceava, este investită cu toate drepturile și îndatoririle izvorâte din mărețele fapte ale anului 1918. Actul Unirii nu se apreciază în dimensiuni spațiale, ci cu gradul de tărie al semnificației istorice, a[l] voinței naționale și a[l] sentimentelor poporului. Un om de stat francez spunea: „*Les peuples ne se mesurent pas à leur taille, mais à leur volonté*”.

Prin conlucrarea activă la conducerea treburilor, prin prestigioasele linii directoare trasate, prin abilitatea remarcabilă în soluționarea delicatelor probleme ale minorităților etnice, generalul Zadik a dat misiunii sale o dimensiune ce depășea cu mult domeniul militar. El a fost confruntat cu întregul evantai al problemelor majore din procesul transformării Bucovinei robite, în Bucovina dezrobită.

Ministrul Nistor, într-o scrisoare oficială, din mai 1919, s-a exprimat: „Ce însemnătate are generalul Zadik pentru Bucovina, cum s-a introdus în treburile noastre, cum se bucură de încrederea tuturor!”

Extragem din scrisoarea Epitropiei Comunității israelite din Cernăuți, adresată generalului Zadik: „Prin cedarea cu împrumut a 10 vagoane [de] grâu, ați adus Epitropiei un serviciu de neprețuit, i-ați făcut cu puțință a aproviziona populația evreiască cu azimă. Pentru această faptă umană și mărinimoasă, în numele întregii populații evreiești, vă exprim mulțumirile cele mai sincere și devotate. Președinte: dr. Vander”.

„Revista Unirii”, nr. 5/1919, a publicat articolul *Generalul Iacob Zadik*, [în care se scrie]: „Prin înalta sa înțelegere, a dat dovadă de multă pricepere pentru problemele privitoare la naționalitățile conlocuitoare. Un spirit larg, mintea luminată, diplomatul abil [...]. Prin faptele sale mari [...] și-a înscris numele în cartea veșniciei cu litere de aur...”.

„Glasul Bucovinei” a scris [în articolul] *Generalul Zadik și țărani*: „Prin tactica sa desăvârșită, cucerește inimile țăranilor ce-i cer ajutorul și sfatul”.

N. Iorga, în *Însemnări zilnice, 1917–1918*, a notat [și el]: „Generalul Zadik este un om isteț și dibaci”.

La 11 noiembrie 1919, bucovinenii au organizat o amplă sărbătorire, cu lansarea unui sclipitor manifest, semnat de ministrul Nistor, senatori, deputați: „Iubiți cetățeni! În ziua de 11 noiembrie 1919, se împlinește un an de când regimentele Diviziei a 8-a, în frunte cu viteazul lor comandant generalul Zadik, au intrat în Bucovina și au afirmat de fapt o cărmuire românească. Prin stăruința și munca lor, au readus în sânul Moldovei pe cea mai frumoasă fiică ce fusese răpită de dușmanii neamului. Uniți-vă în cuget și simțire și toată populația Bucovinei, indiferent de naționalitate, cinstiți ziua de 11 noiembrie, sfințind-o ca pe o sărbătoare națională”[!]

Generalul [Zadik], mulțumind, a încheiat: „Această manifestare îmi dă încredere nestrămutată că, în vremuri bune, precum în timpurile viforoase, zefirul, ca și viscolul, vor aduce pe aripa lor, din toate colțurile Bucovinei, refrenul Trăiască România Mare”[!]

Manifestul citat simbolizează cel mai concludent probatoriu istoric, care conține misiunea atribuită ostașilor români intrați în Bucovina și rezonantele acte săvârșite.

Primarul Teofil Simionovici, pronunțând o alocuțiune, a spus: „Reprezentanții comunali ai orașului Cernăuți, voind să eternizeze momentul istoric, au hotărât să-și manifeste bucuria și recunoștința față de glorioasa armată și viteazul ei comandant, denumind de acum încolo Str. Francisc în Str. 11 Noiembrie și Str. Sencovici în Str. General Iacob Zadik” („Revista Unirea”, nr. 3 / 1919).

Ar fi de dorit, pentru eternizarea reală a momentului istoric, să se transpună denumirile [și] pe străzile municipiului Suceava.

Legătura istorică cu Unirea Bucovinei a mai atras înnobilarea generalului Zadik cu înaltul titlu de merit „Cetățean de Onoare”. I s-a conferit și Ordinul „Ferdinand”, legiferat în 1930, pentru contribuția, în mod deosebit, la realizarea Unirii tuturor românilor. Profesorul Procopovici a scris: „Unirea Bucovinei hotărâtă de Constituanta a fost realizată prin intrarea armatei în Bucovina”.

Altă însărcinare de seamă, adăugată la bogatul palmares al destoinicilor ostași, a survenit în mai 1919, când guvernul român a ordonat Diviziei [a] 8-a, completată cu unități suplimentare, să intre în Pocuția, pentru a controla calea ferată Horodenca-Colomea-Sighetu Marmăției, a face legătura cu aripa dreaptă a polonilor, precum [și] a ocroti viața și avutul populației de acolo. Trupele române, comandate de generalul Zadik, grupate pe trei coloane, conduse de coloneii Dașchievici, Răuțoiu, Cănciulescu, au pășit, la 24 mai 1919, orele 4 dimineața, pe pământul Pocuției, cuprinzând în trei zile obiectivele ordonate.

Ion Filipciuc

În 26 mai 1919, misiunea se perfectase în desăvârșită ordine, unitățile austriece retrăgându-se spre nord. Prezența trupelor române a durat până la 18 august 1919, dată la care Pocuția a trecut la Statul polon, potrivit Convenției de Pace de la Paris. Protocolul de predare către armata polonă s-a încheiat la Stanislas, pe 17 august 1919, între generalul Zadik, reprezentantul Statului român, și generalul comandant al Armatei polone de sud-est, reprezentantul Statului polon. Apoi, generalul [Zadik] a lansat o proclamație la Colomea, prin care transmitea mulțumiri autorităților și întregii populații din Pocuția, pentru ordinea și liniștea păstrate pe timpul staționării armatei române. Evacuarea s-a efectuat între 18 și 25 august 1919.

Merită subliniate momentele de înălțare sufletească, adâncă recunoștință și mulțumire a populației de toate naționalitățile din Pocuția, față de sprijinul acordat de Statul român și de comportarea exemplară a trupelor române.

În *Studii și materiale de istorie contemporană*, din 1958, [apărut sub egida] Academi[ei] R. P. R., prof. Eliza Campus relevă acțiunea armatei române din Pocuția: „Încă în timpul desfășurării Conferinței de Pace de la Paris, s-au stabilit legături amicale între delegația poloneză și delegația română. Pederewski și Ion Brătianu și-au făcut promisiuni în legătură cu viitoarele fruntarii. O altă acțiune comună, pusă la cale tot în 1919, a fost și aceea întreprinsă de Divizia [a] 8-a română, de sub comanda generalului Zadik, care a făcut joncțiunea cu armata polonă. Dintr-o scrisoare adresată de delegația poloneză de la Paris către Ion Brătianu, reiese că se cerea „să se dea instrucțiuni generalului Zadik, în scopul de a stabili caracterul de colaborare cu totul prietenesc al României în calitatea sa de aliată a Poloniei”.

La împlinirea a șaizeci și patru de ani de la magnificele realizări, aducem un vibrant și arzător omagiu de recunoștință străluciților patrioți bucovineni, falnicilor ostași români, corifeilor Iancu Flondor, Iacob Zadik, Ion Nistor, Sextil Pușcariu. Îmbinăm urarea fierbinte [cu cea] de conferire virtuosului popor bucovinean [a] mult dorite[lor] prerogative a[le] comemorării trecutului său, încărcat de gloria realipirii „colțului de țară care mi-a fost mai drag” – [cum] spunea marele voievod Ștefan –, în hotarele statului național unitar român.

Lucrări consultate:

1. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, *România în primul război mondial*, [București, Editura Militară], 1979;
2. *Zece ani de la Unirea Bucovinei, 1918–1928*, [Cernăuți, Editura „Glasul Bucovinei”, 1928];
3. Ion Nistor, *Amintiri răzlețe din timpul Unirii*, Cernăuți, 1938;
4. Ziarul „Glasul Bucovinei”;
5. Ziarul „Neamul Românesc”;
6. Revista „Unirea”, Cernăuți, 1919.

Generalul Iacob Zadik în Bucovina (III)

7. Nicolae Iorga, *Memorii*, vol. II, *Însemnări zilnice*, 1918–1919;
8. *Studii și materiale de istorie contemporană*, Institutul de Istorie al Academiei R. P. R., vol. II, 1968;
9. Eliza Campus, *Din politica externă a României, 1913–1947*, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, 1980;
10. „Universul literar”, București, nr. 11, din 9 febr. 1930;
11. Revista „România militară”, 1935.